

Journalisten kunnen niet tegen kritiek

Thom Meens vertrok na een conflict bij de Volkskrant, waar hij de laatste zeven jaar ombudsman was. Hij mist zelfkritiek bij zijn oud-collega's. „Journalisten moeten leren om op een andere manier met elkaar om te gaan.”

Door onze redacteur
ROSAN HOLLAK

Het is niet makkelijk om ombudsman te zijn. Extreem lastig zelfs. Thom Meens vervulde de functie zeven jaar bij *de Volkskrant*. In zijn wekelijkse zaterdagcolumn spaarde hij de eigen redactie niet. Zeker niet zodra er, in zijn ogen, werd gemord aan journalistieke basisprincipes. Over Pieter Broertjes, de voormalige hoofdredacteur van *de Volkskrant*, schreef hij ooit dat hij „vrese-lijk naïef” was, „een groot ego” had en „het redactiestatuut over de heg had gekieperd”.

Inmiddels zit Meens, ondanks zijn ‘onberispelijke staat van dienst’, al een aantal maanden werkloos thuis. Tussen de ombudsman en zijn hoofdredacteur, Philippe Remarque, ontstond in december een conflict over de contractueel vastgelegde datum waarop Meens’ functie zou eindigen. Die was bepaald op half juni dit jaar maar de hoofdredactie wilde hem per 1 januari aanstellen als eindredacteur. Meens weigerde en de krant stapte naar de kantonrechter. Aan zijn vertrek bij *de Volkskrant*, het geschil werd uiteindelijk beslecht in het voordeel van Meens, heeft de journalist „geen plezierige smaak overgehouden”. „Het heeft iets wrangs om zo je baan kwijt te raken. Ik heb meer dan twintig jaar met plezier bij de krant gewerkt. Dan is het niet leuk als je werkgever je voor de rechter sleept om van je af te komen.”

Het is hem nooit duidelijk geworden waarom hij onverwacht zijn functie als ombudsman moest neerleggen. „De kantonrechter heeft het ook direct aan de hoofdredacteur gevraagd, het is er niet uit gekomen.” Zou het kunnen dat hij een té kritische houding had? „Remarque heeft me verzekerd dat dit niet het geval was. Een van de argumenten was dat *de Volkskrant* graag als eerste krant een vrouwelijke ombudsman wilde aanstellen. Nu heeft het *Eindhovens Dagblad* al jaren een vrouwelijke ombudsman, dat leek me dus een drogreden. Inderdaad, ik was kritisch, maar nooit oneerlijk. Ik heb mijn keuzes altijd gemotiveerd.”

Rancuneus is hij niet over de kwestie. „Nee, het is een voldongen feit, ik

Vijf keer per week een column van Aaf of Witteman is te veel. Steeds weer naar Artis.

Thom Meens: „Het is niet leuk als je werkgever je voor de rechter sleept.”

moet nu gewoon verder.” Hij zegt zelfs „blij te zijn” dat hij niet meer bij *de Volkskrant* werkt. Sinds het vertrek van de vorige hoofdredacteur Pieter Broertjes vindt hij de krant „wel erg opgeleukt”. „Ik mis echt diepgang. Vijf keer per week een column van Aaf of Witteman is te veel. Je wilt niet lezen dat ze naar Artis gaan of shoppen in de Kalverstraat. Daar kreeg ik

als ombudsman ook brieven over.”

Een ander voorbeeld zijn de privé-mails die *de Volkskrant* afgelopen zomer publiceerde van Tweede Kamerlid Mariko Peters (GroenLinks). „Welk redelijk belang dien je om die mails te publiceren? Kom niet met het argument dat het volk het recht heeft om alles te weten, want dit heeft niets met landsbelang te ma-

Journalistiek en ethiek

Thom Meens (53) begon zijn journalistieke carrière als leerling bij het *Nij-meegs Dagblad*. Hij werkte daarna tien jaar bij dagblad *De Gelderlander*, eerst op de stadsredactie in Nijmegen, later op de departementale en politieke redactie in Den Haag. Vanaf 1991 werkte Meens bij *de Volkskrant*. Hij schreef over onderwijs, was chef van de sociaal-economische redactie en coördinator van de politieke redactie. De laatste zeven jaar werkte hij als onafhankelijk ombudsman bij de krant. In die hoedanigheid schreef hij ruim 400 columns over journalistiek en ethiek en het functioneren van de redactie.

hebben we behoefte aan transparantie. Hoeveel berichten staan er wel niet op nieuwssites zonder dat een tweede bron is geraadpleegd?”

Hij noemt het ‘bizar’ dat de NOS nog altijd geen ombudsman heeft. „In Zweden geeft de grootste commerciële zender zijn ombudsman iedere week een uur zendtijd. Het is een wezenlijk onderdeel van het journalistieke proces. Logisch ook: als een journalist iedereen de maat neemt, dan moet de journalist ook de maat worden genomen.”

Toch gebeurt dit te weinig, vindt Meens. „Journalisten kunnen absoluut niet tegen kritiek. Je moet van goeden huize komen als je tegen een collega zegt: heb jij je werk wel gedaan? Mag ik jouw bronnen inzien?” Die houding typeert niet alleen de Nederlandse journalist, aldus Meens. „Ik ben jaren lid geweest van de Organization of News Ombudsmen (ONO). Van collega’s hoorde ik precies hetzelfde verhaal. Journalisten zijn over het algemeen hoog opgeleid en weten goed wat ze doen. Daarom vinden ze het lastig om verantwoording af te leggen.”

Valt die cultuur te veranderen? „Je kunt wel duizend protocollen opstellen, maar uiteindelijk moeten journalisten leren om op een andere manier met elkaar om te gaan. Daar zou je op de School voor Journalistiek al op de eerste dag mee moeten beginnen. Laat leerlingen elkaars werk bespreken en bekritisieren. Ben je die omgang gewend, dan vind je het later op de werkvloer ook niet erg.”

Bij de Algemene Politieke Beschouwingen van deze week was de inhoud van het debat ver te zoeken. Politici en media besteedden vooral veel tijd aan de scheldpartijen van PVV-leider Wilders. In een masterclass, georganiseerd door het Haagse Montesquieu Instituut in Persencentrum Nieuwspoort, verkondigde Meens een aantal weken terug dat journalisten zich te veel voor het karretje van politici laten spannen. Wat vindt hij van de huidige politieke slaggeving in Den Haag? „In Den Haag lopen inmiddels 200 journalisten rond en 150 Kamerleden. Iedere journalist zit daar om nieuws te

Journalisten nemen iedereen de maat, maar ze leggen zelf geen verantwoording af.

brengen, het is voor politici nu wel heel gemakkelijk om even met een onderwerpje te scoren.”

Politici zouden volgens Meens moeten ophouden met ‘spindoctoren’. „Als een minister nu bang is dat hij op vrijdag bij de ministerraad het debat gaat verliezen, kan hij via zijn woordvoerder op donderdagavond bij een verslaggever even iets insteken over zijn inzet in het debat. Als dat de volgende dag in het nieuws komt, hoopt zo’n minister daarmee toch zijn doel te bereiken.”

In de tijd dat hij zelf als verslaggever over infrastructuur schreef, maakte Meens zich ook schuldig aan dit soort praktijken. „Als ik zuiver zou redeneren, zeg ik: doe het niet. Maar je bent wel gek als je zo’n nieuwtje niet opschrijft. Als je het niet doet, gaat zo’n minister naar een andere krant.”

Als coördinator op de Haagse redactie had hij ooit de regel ingevoerd dat de krant niet zou schrijven over een politicus die slechts dreigt met een nieuwe maatregel. „Dat hebben we helaas niet vol kunnen houden. Inmiddels is het alleen maar erger geworden. Wilders krijgt continu *exposure* voor al zijn plannetjes. Als hij alleen maar iets aankondigt, komt het al in het nieuws. Als de pers dat nou eens niet zou opschrijven, scheelt dat al de helft van de publiciteit.”

In zijn functie als ombudsman heeft Meens ook jarenlang met een kritisch oog vele bladen en kranten gelezen. Hoe kijkt hij aan tegen de trend dat kranten via allerlei producten lezers proberen te werven of de losse verkoop proberen te stimuleren? Wie bij *nrc.next* een twejaarlijks abonnement afsluit, krijgt een iPad cadeau. Het *Algemeen Dagblad* biedt lezers met een spaarkaart een gratis elektrische tandenborstel van Piet Piraat of K3. NRC biedt vandaag Miles Davis aan. Met een bijlage als *De LUXE* wordt een poging gedaan om meer advertenties van dure merken te werven. „Op dit gebied proberen kranten elkaar steeds meer vliegen af te vangen. In mijn ogen is het een te vergaande commercialisering, het heeft niets meer met journalistiek te maken. Ik begrijp wel dat het wellicht noodzakelijk is om zoiets te doen om financieel te overleven, maar toch vraag ik me af: wat heeft de lezer eraan?” Hij wijst erop dat hij als ombudsman ook geregeld brieven binnen kreeg van vaste abonnees die klaagden over het feit dat zij als trouwe lezer geen cadeautjes kregen. „De directie antwoordde dan altijd: ze krijgen een goede krant in de bus. Maar dat argument is niet helemaal terecht.”

Inmiddels is Meens voorgedragen als bestuurslid bij de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ). Stemt de Verenigingsraad in met zijn voordracht, dan gaat hij eind dit jaar aan de slag. Is het niet raar dat hij, gezien zijn voormalige positie, nu ineens de belangen van alle Nederlandse journalisten moet gaan behartigen? „Ik weet nog niet precies welke functie ik ga vervullen. Maar je kunt niet verwachten dat ik als bestuurslid namens alle journalisten zal spreken. Er zijn bovendien zoveel verschillende media in Nederland, wie ben ik om daar iets over te zeggen? Maar als mij om mijn persoonlijke mening wordt gevraagd, zal ik die natuurlijk geven.”

Foto Andreas Terlaak

ken. Maar kennelijk denken ze toch dat lezers dat willen lezen.”

Hoe kijkt Meens, nu hij een beetje afstand heeft kunnen nemen, tegen het vak ombudsman aan? „Juist nu kranten moeten bezuinigen, de redacties uitdunnen en het nieuws sneller wordt geleverd, met name op internet, wordt de functie van ombudsman belangrijker. Meer dan ooit